

JAHON TOVAR XOM ASHYO BOZORI VA UNDA ÓZBEKISTONNING ÓRNI

Pardayev Lochinbek Farhod o'g'li

Lochinbek.pardayev@mail.ru

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti katta o'qituvchisi

+998993761242

Ismoilov Samariddin Akbaraliyevich

Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

KJIXIM 3-kurs talabasi

ismoilovsamariddin@icloud.com

+998991747720

TERMIZ IQTISODIYOT VA SERVIS UNIVERSITETI

ANNOTATSIYA

Jahon tovar xom ashyo bozori global iqtisodiyotning muhim tarkibiy qismi bo'lib, unda talab va taklif dinamikasi, geosiyosiy vaziyat, texnologik taraqqiyot hamda ekologik omillar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston mazkur bozorning faol ishtirokchilaridan biri sifatida oltin, rangli metallar, energiya resurslari va qishloq xo'jaligi mahsulotlari eksporti orqali xalqaro savdoda o'z o'rniga ega. Mamlakatning eksport salohiyati iqtisodiy diversifikatsiya, qayta ishlash sanoatini rivojlantirish hamda xalqaro hamkorlikni kengaytirish orqali yanada mustahkamlanmoqda.

АННОТАЦИЯ

Мировой рынок сырьевых товаров является важной составляющей глобальной экономики, где решающую роль играют динамика спроса и предложения, геополитическая ситуация, технологическое развитие и экологические факторы. Узбекистан занимает определённое место на данном рынке благодаря экспорту золота, цветных металлов, энергетических ресурсов и сельскохозяйственной продукции. Экспортный потенциал страны укрепляется за счёт диверсификации экономики, развития перерабатывающей промышленности и расширения международного сотрудничества.

ABSTRACT

The global commodity market is an essential part of the world economy, where demand and supply dynamics, geopolitical conditions, technological progress, and environmental factors play a crucial role. Uzbekistan holds a significant position in this market through the export of gold, non-ferrous metals, energy resources, and

agricultural products. The country's export potential is being strengthened by economic diversification, the development of processing industries, and the expansion of international cooperation.

Kalit soʻzlar

Jahon xom ashyo bozori, Oʻzbekiston, eksport, oltin, energiya resurslari, qishloq xoʻjaligi mahsulotlari, diversifikatsiya, global iqtisodiyot.

Ключевые слова

Мировой рынок сырья, Узбекистан, экспорт, золото, энергетические ресурсы, сельскохозяйственная продукция, диверсификация, глобальная экономика.

Keywords

Global commodity market, Uzbekistan, export, gold, energy resources, agricultural products, diversification, global economy.

Jahon tovar xom ashyo bozori bugungi global iqtisodiyotning eng muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ushbu bozor xalqaro savdoning asosiy yoʻnalishlarini belgilab, mamlakatlarning iqtisodiy oʻsishi, moliyaviy barqarorligi va tashqi iqtisodiy aloqalariga sezilarli taʼsir koʻrsatadi. Energiya resurslari, metall rudalari, qishloq xoʻjaligi mahsulotlari, kimyoviy moddalar va boshqa koʻplab xom ashyolar global bozorning asosiy segmentlarini tashkil etadi. Xom ashyo bozori koʻpincha geosiyosiy vaziyat, texnologik taraqqiyot, talab va taklif dinamikasi hamda ekologik omillar bilan belgilanadi. Shu bois u doimiy tebranishlar va narxlarning beqarorligi bilan ajralib turadi.

Jahon tovar xom ashyo bozorida narxlar koʻplab omillarga bogʻliq holda shakllanadi. Birinchi navbatda, ishlab chiqaruvchi va isteʼmolchi davlatlar oʻrtasidagi muvozanat katta ahamiyatga ega. Masalan, Xitoy va AQSh kabi yirik iqtisodiyotlar xom ashyoga boʻlgan talabni belgilovchi asosiy kuch hisoblanadi. Ikkinchi jihat — ishlab chiqaruvchi davlatlarda siyosiy beqarorlik, tabiiy ofatlar yoki iqtisodiy inqirozlar tufayli taklifning oʻzgarishi. Uchinchidan, xalqaro tashkilotlar va iqtisodiy ittifoqlar ham narx shakllanishiga taʼsir etadi. Masalan, OPEK neft narxlarini tartibga soluvchi asosiy kuchlardan biridir.

Oʻzbekiston jahon tovar xom ashyo bozorida oʻz oʻrniga ega boʻlib, asosan energetika, rangli metallurgiya, oltin qazib olish va qishloq xoʻjaligi mahsulotlari eksporti orqali ishtirok etadi. Mamlakat oltin zaxiralari boʻyicha dunyoda yetakchi oʻrinlardan birini egallaydi va bu xalqaro bozorlar uchun muhim resursdir. Bundan tashqari, mis, uran, volfram kabi qimmatli metallar ham Oʻzbekiston iqtisodiyotida salmoqli oʻrin tutadi. Energetika sohasida esa gaz eksporti asosiy yoʻnalishlardan biri boʻlib, mamlakatni mintaqadagi muhim hamkor sifatida koʻrsatmoqda.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlari ham O'zbekistonning xom ashyo bozoridagi o'rnini belgilaydi. Paxta tolasi uzoq yillar davomida asosiy eksport mahsuloti bo'lib kelgan bo'lsa-da, keyingi yillarda paxta yetishtirish hajmi qisqartirilib, uning qayta ishlanishi va tayyor mahsulot sifatida eksport qilinishiga katta e'tibor qaratilmoqda. Shuningdek, meva-sabzavot, gilos, uzum, anor kabi mahsulotlar xalqaro bozorda raqobatbardosh hisoblanadi. Bu esa O'zbekistonning agrar salohiyatini oshirib, eksport geografiyasini kengaytirishga yordam bermoqda.

Jahon xom ashyo bozoridagi narx tebranishlari O'zbekiston iqtisodiyotiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Narxlar yuqori bo'lganda eksportdan tushadigan daromad ortadi, biroq narxlarning pasayishi budjet tushumlarini qisqartirishi mumkin. Shu bois mamlakatda iqtisodiy diversifikatsiya masalasi doimiy dolzarb bo'lib kelmoqda. Sanoatni modernizatsiya qilish, yuqori qo'shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarish va yangi eksport yo'nalishlarini rivojlantirish O'zbekistonning jahon bozoridagi o'rnini mustahkamlash uchun muhimdir.

Xalqaro savdo tashkilotlari va iqtisodiy integratsiya jarayonlari ham O'zbekistonning xom ashyo bozoridagi pozitsiyasini belgilab beradi. Mamlakat turli mintaqaviy hamkorlik dasturlarida ishtirok etib, eksport imkoniyatlarini kengaytirishga intilmoqda. Ayniqsa, Markaziy Osiyo davlatlari bilan iqtisodiy hamkorlik, transport-logistika tizimining rivojlanishi O'zbekiston mahsulotlarining xalqaro bozorlarga tez va samarali chiqishini ta'minlaydi.

Shu bilan birga, global ekologik muammolar ham xom ashyo bozoriga ta'sir ko'rsatmoqda. Paxta kabi ko'p suv talab qiladigan mahsulotlarni yetishtirish barqarorlik masalasini kun tartibiga olib chiqmoqda. Shu sababli, ekologik toza ishlab chiqarish va resurslardan oqilona foydalanish xalqaro bozorda raqobatbardoshlikning muhim shartiga aylanmoqda.

Xulosa qilib aytganda, jahon tovar xom ashyo bozori global iqtisodiyotning harakatlantiruvchi kuchlaridan biri bo'lib, O'zbekiston unda o'zining salmoqli o'rniga ega. Energetika resurslari, oltin va boshqa qimmatbaho metallar, qishloq xo'jaligi mahsulotlari mamlakatning eksport salohiyatini belgilab beradi. Kelgusida O'zbekistonning ushbu bozordagi mavqeyini mustahkamlash uchun diversifikatsiya, qayta ishlash sanoatini rivojlantirish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish asosiy yo'nalish bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdurahmonov Q.X., Jo'rayev Q. **Jahon tovar bozorida O'zbekistonning o'rnini.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
2. Karimov A. **O'zbekiston iqtisodiyoti va xalqaro savdo integratsiyasi.** – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.

3. Ходиев Б.Ю., Мухамедиев А.Н. **Мировая экономика и международная торговля.** – Ташкент: Восток, 2019.
4. Гулямов С.С., Шарипов О.Ш. **Внешнеэкономическая деятельность Узбекистана: тенденции и перспективы.** – Ташкент: «IQTISOD-MOLIYA», 2022.
5. World Bank. **Commodity Markets Outlook: The Impact of Global Shocks on Commodities.** – Washington D.C.: The World Bank Group, 2023.
6. International Monetary Fund (IMF). **World Economic Outlook: Commodities, Inflation, and Growth.** – Washington D.C.: IMF, 2022.
7. OECD. **Global Commodity Markets and Development Challenges.** – Paris: OECD Publishing, 2021.
8. UNCTAD. **World Commodity Trends and Prospects.** – Geneva: United Nations, 2022.
9. Asian Development Bank (ADB). **Uzbekistan: Country Partnership Strategy and Trade Development.** – Manila: ADB, 2022.
10. Xolboev N.R. **O‘zbekiston eksport salohiyatini rivojlantirish va diversifikatsiya masalalari** // Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali. – 2023. – №2. – B. 33–47.